

se na její umělecké kvality a ideovou průbojnost a kritičnost. Nestudujeme Rusko přece proto, že je divné, zruďné, proto, abychom je prezentovali jako barbarskou zemi, ale proto, že je nám blížká její historie, lidé, jejich kultura, že nás oslovují, že přesahují národní rámec a mají všelidskou hodnotu. Bereme tedy Rusko a jeho duchovní produkty se vším, s klady i zápory, radostí i smutkem, tragédiemi i zločiny - nedovedu si představit anglistu, který by ve své Anglii a Americe s potěšením hledal jen negativa, i když by se jistě našla. Tedy: aniž se vzdáme vlastních národních a evropských civilizačních a kulturních hodnot, vyjděme také z toho, co je vlastní Rusku - můžeme je nahlížet zvnějšku, ale také trochu zevnitř jako rusisté, ale také jako Češi, tedy Slované. Odkazují tím například k úloze, jakou mělo Rusko a ruská literatura například v díle Václava Černého. Takto prezentovaný kritický vztah k Rusku by mohl pozvolna měnit i postoje ke studiu jazyka, literatury, kultury této země u nás - bylo by to ve prospěch naší národní kultury, ale také politiky a ekonomiky - za několik let jsme toho v kontaktech s evropským východem proti ostatnímu světu totiž mnoho ztratili.

Nemyslím, že hrst těchto poněkud přímočarých a snad i zjednodušujících úvah nesouvisí s tvůrčím dědictvím profesora Drozdy - ostatně každá stránka jeho díla láskyplně kritický vztah k Rusku plný vnitřního i vnějšího napětí mimo veškerou pochybnost potvrzuje.

Ivo Pospíšil

Světový balkanologický kongres

Po založení Mezinárodní asociace pro studium jihovýchodní Evropy v roce 1964 se každých pět let konají v hlavních městech balkánských zemí kongresy balkanologů z evropských i zámořských států. Letošní, v pořadí již sedmý, se měl konat v albánské Tiraně. Albánský zástupce však na předcházejícím kongresu v Sofii (září 1989) sdělil, že jeho země není schopna podobné světové setkání zorganizovat. "Štafetu" převzalo jako další v pořadí Řecko.

A tak se ve dnech 29. srpna až 3. září 1994 sešli v Soluni (z důvodu jasných, aby se dokázalo, že Makedonie patří jediné Řecku) historikové, jazykovědci, literární historici, etnografové, právní historici i bibliografové ze 24 zemí Evropy, USA, Asie a Austrálie, aby předložili výsledky svých dosažitelných výzkumů.

Problematika byla rozdělena do deseti "velkých" témat a do několika "kulatých stolů". K "velkým tématům" patřily např. národní tradice v lidové

hubbě balkánských národů, žena v hospodářském a sociálním životě států jihovýchodní Evropy v našem století, byzantský vliv na balkánské národy, formy spolupráce a vzájemných styků, změny v Evropě v posledním desetiletí a jejich odraz na Balkáně, dále pak vliv latiny, turečtiny a řečtiny na balkánské jazyky, vývoj struktury venkova a vzájemná komunikace, společné prvky a odlišnosti v lidové kultuře aj. K zajímavým tématům patřila např. otázka, zda "existuje balkánská mentalita", k níž bylo přihlášeno ovšem pouze několik referentů. Jeden se týkal historie, legend a představ, další otázky mentality u Srbů a Charvátů, jiné příspěvky pojednávaly např. o tom, jak se balkánská mentalita odráží v jazycích nebo v architektuře. Jedno z velkých témat se týkalo hagiografie a jejího odrazu v literatuře také z hlediska srovnávacího. Zvláštní pozornost byla věnována pramenům a bibliografii.

Z témat tzv. kulatých stolů uved'me např. příspěvky o úloze masových sdělovacích prostředků při změnách v Evropě, o náboženství jako faktoru národní identity balkánských národů, o heretických hnutích (bogomilismus) na Balkáně, o sjednocující úloze umělecké činnosti, o literatuře a spolupráci balkánské inteligence v předcházejících dvou (nikoli bohužel v našem) stoletích aj.

Ke všem tematickým okruhům byly přihlášeny četné zajímavé referáty (soudě tak podle názvů v programu). Jak tomu ovšem na podobných vědeckých setkáních bývá, mnohá sdělení, která by chtěl člověk vyslechnout, se vzájemně časově kryla. Mnohem nepřijemnější byl ovšem fakt, že se kongresu zúčastnila pouze dobrá čtvrtina přihlášených referentů (i domácích). Neúčast ovlivnily nesporně kromě jiného zejména dvě skutečnosti: 1. neklidná situace na Balkáně i zostřené řecko-albánské vztahy právě bezprostředně před kongresem a v jeho průběhu. 2. žalostný nedostatek finančních prostředků na krytí vydajů (aspoň částečné) na cestovné, ubytování a zápisné účastníků (pro referenty z bývalých socialistických zemí činil 50 amerických dolarů). Tak se stalo, že ze sousedního Bulharska bylo přihlášeno 139 odborníků (nejvíce ze všech 24 zemí, dvojnásobně více než z hostitelské země), přijelo jich však o celou stovku méně. Obdobně tomu bylo také s účastníky z dalších zemí.

Z České republiky bylo přihlášeno celkem 10 odborníků (ze Slovenska bohužel ani jeden!), z nich resumé (shrnutí) do vydaného sborníku poslalo sedm a kongresu se aktivně zúčastnili tři: dr. Vladimír Vavřínek, DrSc., z pražského Slovanského ústavu AV ČR přednesl referát na téma Velká Morava: mezi Byzancí a latinským západem, doc. dr. Věra Hrochová, CSc., z Karlovy univerzity diskutovala u kulatého stolu o toponymii a historické geografii jihovýchodní Evropy a prof. dr. Ivan Dorovský, DrSc., z Masarykovy univerzity v Brně hovořil o metodologii studia dvojdomosti a biliterárnosti v Evropě, zvláště v na Balkáně.

Z přednesených referátů (at' v plénu nebo v jednotlivých sekcích) zaujaly např. přehled balkánské spolupráce v minulosti s některými náznaky do budoucna, který podal K. Svoolopulos, a výklad rakouského historika A. Suppana o národním státě a národním vědomí na konci 20. století. Na bohatém materiálu byl založen referát Američana V. Friedmana o turcismech ve srovnávacím balkánském kontextu.

V programu figurovala přirozeně také některá zcela aktuální témata k situaci na Balkáně, jejímiž autory byli převážně Řekové. Kvůli kolizi v programu jsme je však nemohli sledovat. Např. Muslimské obyvatelstvo Bosny a Hercegoviny a bosenská národní identita (I. Armakolas), zahraniční politika Turecka vůči Republice Skopje (rozuměj vůči Makedonské republice - A. Iordanoglu), Srbská národní myšlenka, jihoslovanství a současná jugoslávská krize (S. Stefas) aj.

Soluňský sedmý mezinárodní kongres pro studium jihovýchodní Evropy přinesl nesporně četné nové poznatky, pohledy a hodnocení. Ve svém celku však zároveň potvrdil nedávné konstatování známého amerického politologa Zb. Brzeziňského, že věda a kultura střední a jihovýchodní Evropy prožívá v postkomunistických letech stagnaci.

Ivan Dorovský